

XVIII
a m ž i a u s
studijos

5

LIETUVOS
Didžioji Kunigaikštystė
Luomas. Pašaukimas. Užsiėmimas

LIETUVOS ISTORIJOS INSTITUTAS

XVIII

a m ž i a u s
studijos

5

LIETUVOS

Didžioji Kunigaikštystė

Luomas. Pašaukimas. Užsiėmimas

Sudarytoja

RAMUNĖ ŠMIGELSKYTĖ-STUKIENĖ

Lietuvos istorijos
institutas

Vilnius
2019

XVIII amžiaus studijos | Eighteenth-Century Studies

Recenzuojamas tęstinis mokslo leidinys, leidžiamas nuo 2014 m. | Peer-reviewed journal published since 2014.

Redakcinė kolegija | Editorial Board

Pirmininkė | Editor-in-Chief

Prof. dr. Ramunė ŠMIGELSKYTĖ-STUKIENĖ

Lietuvos istorijos institutas

Atsakingasis sekretorius | Editorial Secretary

Dr. Adam STANKEVIČ

Lietuvos istorijos institutas

Dr. Lina BALAIŠYTĖ

Lietuvos kultūros tyrimų institutas

Prof. dr. Richard BUTTERWICK-PAWLIKOWSKI

Europos koledžas Natoline, Londono universiteto koledžas |

College of Europe, Natolin, University College London

Prof. habil. dr. Jolanta GELUMBECKAITĖ

Frankfurto prie Maino Goethe's universitetas | Goethe-Universität Frankfurt am Main

Doc. dr. Liudas GLEMŽA

Vytauto Didžiojo universitetas

Doc. dr. Robertas JURGAITIS

Vytauto Didžiojo universiteto Švietimo akademija

Prof. habil. dr. Janina KAMIŃSKA

Varšuvos universitetas, Pedagogikos fakultetas | Uniwersytet Warszawski, Wydział Pedagogiczny

Doc. habil. dr. Ilja LEMEŠKIN

Prahos Karolio universitetas, Baltistikos centras | Univerzita Karlova v Praze

Dr. Andrejus MACUKAS | канд. гіст. н. Андрэй МАЦУК

Baltarusijos mokslų akademijos Istorijos institutas |

Інстытут гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі

Prof. habil. dr. Dariusz ROLNIK

Katovičų Silezijos universitetas | Uniwersytet Śląski w Katowicach

Dr. Gintautas SLIESORIŪNAS

Lietuvos istorijos institutas

Dr. Asta VAŠKELIENĖ

Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas

Prof. habil. dr. Andrzej B. ZAKRZEWSKI

Varšuvos universitetas, Teisės istorijos institutas | Uniwersytet Warszawski, Wydział Prawa i Administracji

Svetainė internete | Website <http://www.istorija.lt/journals/xviii-amziaus-studijos/>

Redakcinės kolegijos adresas | Contact address

Lietuvos istorijos institutas

Kražių g. 5, 01108 Vilnius, Lietuva

El. paštas smigelskyte.stukiene@gmail.com

Knygos leidybą pagal „Valstybinę lituanistinių tyrimų ir sklaidos 2016–2024 metų programą“ finansavo Lietuvos mokslo taryba (sutarties Nr. S-LIP-19-7)

Sponsored by the Research Council of Lithuania

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos nacionalinės

Martyno Mažvydo bibliotekos Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

© Sudarymas, Ramunė Šmigelskytė-Stukienė, 2019

© Straipsnių autoriai, 2019

© Lietuvos istorijos institutas, 2019

ISBN 978-609-8183-64-1

ISSN 2351-6968

TURINYS

- Pratarmė / *Ramunė Šmigelskytė-Stukienė* ... 8
Foreword / *Ramunė Šmigelskytė-Stukienė* ... 12

TARP PAŠAUKIMO IR UŽSIĖMIMO

Andrea Mariani

- Działalność duszpasterska jezuitów w Wilnie: między reformą trydencką a lokalnymi uwarunkowaniami ... 18
Ganytojiška jėzuitų veikla Vilniuje: tarp Tridento reformos ir vietos sąlygų. *Santrauka* ... 43

Jonas Drungilas

- Lietuvos mažesniųjų brolių konventualų provincijos kolektyvinis portretas (XVIII a. antroji pusė – XIX a. pradžia) ... 44
Collective Portrait of the Lithuanian Order of Friars Minor Conventual (late eighteenth–early nineteenth century). *Summary* ... 65

Domininkas Burba

- Livonijos kanauninko, Vilkaviškio klebono Vincento Bakuzičiaus biografija. Keletas XVIII amžiaus Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės katalikų dvasininko portreto detalių ... 67
Biography of Canon Priest of Livonia, Parish Priest of Vilkaviškis Wincenty Bakuzicz. A Few Strokes to the Portrait of the Eighteenth-Century Roman Catholic Priest of the Grand Duchy of Lithuania. *Summary* ... 81

MOKYMAS. MOKYKLOS. MOKYTOJAI

Aistė Paliušytė

- Dailininkų mokymas Radvilų dvare XVIII amžiuje ... 84
Training of Artists in the Residences of the Radvilas in the Eighteenth Century. *Summary* ... 105

Kazimierz Puchowski

- Pijarskie *Collegium Nobilium* w Wilnie. Korzenie i konteksty ... 107
Vilniaus pijorų *Collegium Nobilium*. Ištakos ir kontekstai. *Santrauka* ... 143

Janina Kamińska

- Szkoły Wydziału Litewskiego w strukturze szkolnej Komisji Edukacji Narodowej ... 144
Lietuvos švietimo apygardos mokyklos Tautinės edukacinės komisijos mokyklų struktūroje. *Santrauka* ... 156

Ewa Kula

Wizytacja Adama Kazimierza Czartoryskiego szkół Wołyńskich i Ukraińskich i jej znaczenie dla Komisji Edukacji Narodowej ... 157
Adomo Kazimiero Čartoriskio atliktos Voluinės ir Ukrainos mokyklų vizitacijos reikšmė Tautinei edukacinei komisijai. *Santrauka* ... 177

Olga Mastianica-Stankevič

Profesinės inteligentijos gimimas: Jono Bobrovskio (1777–1823) gyvenimo ir kūrybos atvejis ... 178
The Birth of Professional Intelligentsia: Case of Jan Bobrowski's (1777–1823) Life and Creation. *Summary* ... 189

LUOMAS. KARJERA. VEIKLA

Valdas Rakutis

Luomas, pašaukimas ir profesija Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kariuomenėje 1775–1794 m. ... 192
Estate, Calling and Profession in the Military of the Grand Duchy of Lithuania in 1775–1794. *Summary* ... 211

Arnaud Parent

Užsienio mokslininko adaptacija Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje: dr. Jeano-Emmanuelio Gilibert'o atvejis ... 212
Adaptation of a Foreign Scientist in the Grand Duchy of Lithuania: Case of Dr Jean-Emmanuel Gilibert. *Summary* ... 228

Lina Balaišytė

Dailininkas XVIII amžiuje: karjeros galimybės ... 229
The Artist in the Eighteenth Century: Career Opportunities. *Summary* ... 252

Rasa Butvilaitė

Architektas XVIII amžiaus Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės visuomenėje ... 254
Architect in the Society of the 18th Century Grand Duchy of Lithuania. *Summary* ... 270

Auksė Kaladžinskaitė

Giuseppe Fontana – architektas ir bajoras: giminės istorija ... 271
Giuseppe Fontana: Architect and Nobleman: the Family History. *Summary* ... 283

Bernadetta Manys

Wileńscy zarębacze w pierwszej połowie XVIII wieku, czyli historyczne „studium przypadku” ... 284

Vilniaus mėsininkai XVIII a. pirmojoje pusėje, arba istorinis

„atvejo tyrimas“. *Santrauka* ... 299

ANOTACIJOS. RECENZIJOS

Adam Stankevič. *Lietuvos Vyriausiojo Tribunolo veikla*

XVIII a. antrojoje pusėje, Vilnius, Lietuvos istorijos institutas, 2018. – 527

p. ISBN 978-609-8183-42-9 / *Darius Vilimas* ... 304

Senųjų Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kelių aprašymai.

Descriptions of the Old Roads of the Grand Duchy of Lithuania, parengė / prepared by Algirdas Antanas Baliulis, Tomas Čelkis, Vilnius:

Vilniaus universiteto leidykla, 2018, – 430 p. ISBN 978-609-07-0007-5 /

Ramunė Šmigelskytė-Stukienė ... 307

Komisja Edukacji Narodowej 1773–1794, tom II: *Słownik biograficzny*,

redakcja naukowa: Andrzej Meissner, Agnieszka Wałęga, Warszawa:

Oficyna Wydawnicza ASPRA, 2018, – 774 p. ISBN 978-83-754-5848-0 /

Ramunė Šmigelskytė-Stukienė ... 312

Iliustracijų sąrašas ... 317

Asmenvardžių rodyklė ... 319

Vietovardžių rodyklė ... 334

Komisja Edukacji Narodowej 1773–1794, tom II: Słownik biograficzny, redakcja naukowa: Andrzej Meissner, Agnieszka Wałęga, Warszawa: Oficyna Wydawnicza ASPRA, 2018, – 774 p. ISBN 978-83-754-5848-0

Tautinės edukacinės komisijos 250-ąsias metines Lenkijos mokslo bendruomenė įprasmino iškiliu paminklu – 14 tomų mokslo darbų serija, skirta šios Komisijos veiklos Lenkijos Karalystėje ir Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje tyrimams. Įgyvendinti Lenkijos nacionalinės humanitarinių mokslų vystymo programos projektą¹⁴ buvo sutelkti keliolikoje akademių centrų dirbantys švietimo istorijos tyrinėtojai. Mokslininkų bendro darbo rezultatas – Tautinės edukacinės komisijos tyrimus apibendrinančios sintezės, šaltinių publikacijos, biografinis žodynas bei bibliografinė duomenų bazė – svariai papildė ikišiolinę žinią apie pirmosios Abiejų Tautų Respublikos valstybinės švietimo administravimo institucijos veiklą 1773–1794 m. laikotarpiu.

Keturiolikos tomų serijos leidinį atveria monografija, pristatanti Tautinės edukacinės komisijos ištakas, ir rinktinių šios institucijos šaltinių publikacija¹⁵. Trečiajame, taip pat dviejų dalių tome pateikta Karūnos ir Lietuvos vyriausiųjų mokyklų veiklos sintezė¹⁶. Po atskirą serijos tomą skirta visų to meto švietimo apygardų – Didžiosios Lenkijos¹⁷, Mazovijos¹⁸, Mažosios Lenkijos¹⁹, Voluinės ir

14 Projektas „Komisji Edukacji Narodowej model szkoły i obywatela – koncepcje, doświadczenia i inspiracje“ („Tautinės edukacijos komisijos mokyklos ir piliečio modelis – koncepcijos, patirtys ir inspiracijos“), vadovė – Lenkijos mokslų akademijos Mokslo istorijos instituto profesorė, habilituota daktarė Kalina Bartnicka.

15 Kalina Bartnicka, Katarzyna Dormus, Agnieszka Wałęga, *Komisja Edukacji Narodowej 1773–1794*, t. I, cz. I: *O Komisji – wprowadzenie*; t. I, cz. II: *Wybór tekstów źródłowych*, Warszawa, Warszawa: Oficyna Wydawnicza ASPRA, 2018.

16 Jan Ryś, *Komisja Edukacji Narodowej 1773–1794*, t. III, cz. 1: *Akademia Krakowska. Szkoła Główna Koronna*, Warszawa: Oficyna Wydawnicza ASPRA, 2018; Janina Kamińska, *Komisja Edukacji Narodowej 1773–1794*, t. III, cz. 2: *Akademia Wileńska. Szkoła Główna Wielkiego Księstwa Litewskiego*, Warszawa: Oficyna Wydawnicza ASPRA, 2018.

17 Dorota Żołądź-Strzelczyk, Michał Nowicki, Krzysztof Ratajczak, Justyna Gulczyńska, *Komisja Edukacji Narodowej 1773–1794*, t. IV: *Szkoły w Wydziale Wielkopolskim*, Warszawa: Oficyna Wydawnicza ASPRA, 2018.

18 Kalina Bartnicka, Katarzyna Dormus, *Komisja Edukacji Narodowej 1773–1794*, t. V: *Szkoły w Wydziale Mazowieckim*, Warszawa: Oficyna Wydawnicza ASPRA, 2018.

19 Andrzej Meissner, Ryszard Ślęczka, Marzena Pękowska, *Komisja Edukacji Narodowej 1773–1794*, t. VI: *Szkoły w Wydziale Małopolskim*, Warszawa: Oficyna Wydawnicza ASPRA, 2018.

Ukrainos²⁰, Pijorų²¹, Žemaitijos²², Lietuvos²³, Naugarduko²⁴ ir Polesės²⁵ – veiklai aptarti. Serija užbaigiama bibliografijai skirtu tomu²⁶.

Šios anotacijos dėmesio centre – antrasis serijos tomas, kuriame pirmą kartą istoriografijoje sistemingai pateiktos su Tautinės edukacijos komisijos veikla susijusių asmenų biogramos. Žodyno sudarytojai atrankos pagrindu pasirinko plačiai suprantamą Tautinės edukacijos komisijos narių ir šiai institucijai pavaldžių švietimo įstaigų darbuotojų (mokytojų ir kitų švietimo sistemos tarnautojų) korpusą. Siekdami apibrėžti į žodyną įtraukiamų švietimo administracijai priklausiusių institucijų skaičių, sudarytojai rėmėsi Lenkijos Karalystės ir Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės tautinės edukacinės komisijos 1773 m. spalio 24 d. universalu, kuriuo visos Abiejų Tautų Respublikos mokyklos – Krokuvos ir Vilniaus akademijos bei po pirmojo padalijimo Respublikos ribose likusios vidurinės mokyklos – buvo pavestos Komisijos pavaldumui. Į tyrimo lauką taip pat buvo įtrauktos ir 1773–1783 m. laikotarpiu Tautinės edukacinės komisijos įsteigtos mokyklos. Atsižvelgta ir į tai, kad mokyklų tinklo stabilizavimas pasibaigė tik po 1783 m., kada buvo priimti Tautinės edukacinės komisijos nuostatai, skirti akademiniam luomui ir Respublikos mokykloms. Nuo 1783 m. Abiejų Tautų Respublikos švietimo įstaigų administravimo sistemą sudarė 9 apygardinės ir 43 paapygardinės mokyklos. Vėliau buvo įsteigta dešimtoji – Pijorų – apygarda, apėmusi 25 pijorų išlaikomas mokyklas.

Nepaisant to, kad paparinės mokyklos buvo Tautinės edukacinės komisijos akiratyje, Komisija nevykdė tiesioginės paparinių mokyklų priežiūros. Nuo 1789 m. šios funkcijos buvo perleistos civilinių karinių tvarkos komisijų dispozicijai. Dėl šios priežasties paparinių mokyklų darbuotojai į žodyno duomenų imtį nebuvo įtraukti.

Į biografinio žodyno imtį taip pat nepateko už Komisijos jurisdikcijos ribų buvusios profesinio pobūdžio edukacinės institucijos, tokios kaip inžinierių mokyklos (Inžinierių korpuso mokykla Vilniuje), karo mokyklos ir riterių akademijos, Varšuvos, Gardino ir Vilniaus medicinos mokyklos, Varšuvos tapybos mokykla bei

20 Adam Massalski, Ewa Kula, Komisja Edukacji Narodowej 1773–1794, t. VII i VIII: *Szkoły w Wydziale Wotyńskim i Ukrainiskim*, Warszawa: Oficyna Wydawnicza ASPRA, 2018.

21 Mariusz Ausz, Kazimierz Puchowski, Komisja Edukacji Narodowej 1773–1794, t. IX: *Szkoły w Wydziale Pijarskim*, Warszawa: Oficyna Wydawnicza ASPRA, 2018.

22 Irena Szybiak, Katarzyna Buczek, Komisja Edukacji Narodowej 1773–1794, t. X: *Szkoły w Wydziale Żmudzkiem*, Warszawa: Oficyna Wydawnicza ASPRA, 2018.

23 Janina Kamińska, Komisja Edukacji Narodowej 1773–1794, t. XI: *Szkoły w Wydziale Litewskim*, Warszawa: Oficyna Wydawnicza ASPRA, 2018.

24 Wiesław Jamrózek, Jolanta Szablicka-Żak, Komisja Edukacji Narodowej 1773–1794, t. XII: *Szkoły w Wydziale Nowogródzkim*, Warszawa: Oficyna Wydawnicza ASPRA, 2018.

25 Stefania Walasek, Komisja Edukacji Narodowej 1773–1794, t. XIII: *Szkoły w Wydziale Poleskim*, Warszawa: Oficyna Wydawnicza ASPRA, 2018.

26 Krzysztof Ratajczak, Michał Nowicki, Komisja Edukacji Narodowej 1773–1794, t. XIV: *Bibliografia*, Warszawa: Oficyna Wydawnicza ASPRA, 2018.

kitatikių mokyklos. Mėginimas į žodyną įtraukti Komisijos priežiūrai ir kontrolei pavestose mokytojų seminarijose dirbusius pedagogus baigėsi nesėkme – dėl šaltinių stygiaus tyrėjams pavyko nustatyti tik trijų Vilniaus seminarijoje mokusių pedagogų pavardes.

Taigi Biografiniame žodyne pateikti duomenys tik apie tiesiogiai su Tautinės edukacinės komisijos koncepcine, organizacine, vykdomąja, kontrolės bei pedagogine veikla susijusius asmenis. Pateikta informacija skirstoma į kelias kategorijas: 1) Tautinės edukacinės komisijos nariai, 2) Vadovėlių rengimo draugijos nariai, 3) nuolatiniai ir laikinieji vizitatoriai, 4) vadovėlių autoriai, 5) valstybės pareigūnai, tiesiogiai susiję su Komisijos veikla, 6) vyriausiųjų mokyklų darbuotojai, 7) vaivadijų, pavietų apygardinių ir paapygardinių mokyklų vadovybių nariai, 8) mokytojai (pasauliečiai ir dvasininkai), prefektai, pamokslininkai, 9) Tautinės edukacinės komisijos bendradarbiai – Komisijos veiklą rėmę asmenys bei su Komisija bendradarbiavusių mokyklinių institucijų, tokių kaip Karališkoji pijorų kolegija Varšuvoje (*Collegium Regium*) bei Riterių mokykla (*Collegium Nobilium*), nariai.

Duomenų turinio aspektu Tautinės edukacinės komisijos veikėjų biografijos artimos „Lenkijos biografiniam žodynui“²⁷. Biografijos antraštėje pateikiama pagrindinė informacija apie asmenį: pavardė, vardas, gyvenimo metai, profesija arba veikla bei Tautinės edukacinės komisijos veiklos laikotarpiu eitos pareigos. Antrąją dalį sudaro glausta biograma, kurioje aptariama pristatomo asmens veikla iki 1773 m. bei darbas Komisijai pavaldžiose struktūrose. Pateikiant mokytojų biogramas, gilinamasi į jų profesinio darbo eigą, vykdytas pareigas, vizitatorių ataskaitose užfiksuotą jų darbo vertinimą, stengtasi atskleisti konkretaus mokytojo dalyvavimą mokyklos gyvenime ir vietinėje aplinkoje. Svarbu tai, kad biogramose atsižvelgta ir į laikotarpį po 1795 m., t. y. siekta parodyti, kokį vaidmenį Tautinės edukacinės komisijos veikėjai ir mokytojai atliko pirmuoju okupacijos laikotarpiu. Trečiasis kiekvienos biogramos elementas yra bibliografija, apimanti archyvinis ir spausdintus šaltinius, informacinius leidinius bei istoriografiją.

Žodyne skelbiamos 1892 biogramos. Tai pirmasis tokio pobūdžio leidinys, kuriame pateikiama informacija apie vyriausiųjų mokyklų personalą, vidurinių mokyklų mokytojus bei Tautinės edukacinės komisijos pareigūnus, 1773–1794 m. laikotarpiu dirbusius Abiejų Tautų Respublikoje. Žodyno sudarytojams ir rengėjams pavyko aprėpti beveik visas profesines grupes, dalyvavusias kuriant mokyklų reformos koncepciją ir ją įgyvendinant. Jame pateikti duomenys atspindi esminius kultūrinius pokyčius, vykusius Lenkijos Karalystėje ir Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje XVIII a. antrojoje pusėje, ir parodo inteligentijos formavimosi procesą.

27 Lenkijos biografinis žodynas – *Polski Słownik Biograficzny* – leidžiamas nuo 1935 m. Iki šiol išleisti 52 žodyno tomai, kuriuose pateikta apie 27 tūkst. biogramų. Prieiga per internetą: <http://www.psb.pan.krakow.pl/index.php/pl/> [žiūrėta 2019 08 04].

Vis dėlto šaltinių stoka bei nepakankamas problemos ištirtumo lygis lėmė, kad ne visuose žodyno straipsniuose pateikiami išsamūs duomenys. Pavyzdžiui, dėl šaltinių trūkumo labai lakoniškos yra mokytojų dirbusių cisterų, benediktinų, Laterano kanauninkų vienuolių biogramos. Tačiau mūsų dienas pasiekę XVIII a. antrosios pusės jėzuitų, pijorų, bazilijonų, dominikonų vienuolių šaltiniai sudarė sąlygas žodyno rengėjams pateikti ypač išsamias šioms vienuolijoms priklausiusių mokytojų, glaudžiai susijusių su Tautinės edukacinės komisijos veikla, ypač mokytojų eksjėzuitų, biografijas.

Informacijos aprėptimi taip pat išskirtinės yra Vadovėlių rengimo draugijos narių, vizitatorių, vyriausiųjų mokyklų profesorių ir iškilų vidurinių mokyklų mokytojų biogramos. Tačiau duomenys apie mokytojus pasauliečius yra gana skurdūs, kadangi Tautinės edukacinės komisijos aktuose informacija apie šią darbuotojų grupę nebuvo sistemingai registruojama. Taip pat gana fragmentiškos yra užsienio kalbų mokytojų biografijos, nors iš pateiktos informacijos akivaizdu, kad didelį kalbų mokytojų procentą sudarė užsieniečiai.

Biografinio žodyno sudarytojams teko įveikti nemenkus iššūkius, susijusius ne tik su duomenų stoka, bet ir su išlikusiuose šaltiniuose randama skirtinga pavardžių rašyba bei su vienos ar kitos pavardės priskyrimu konkrečiam asmeniui. Siekdami tikslumo, žodyno sudarytojai motyvuotai pasirinko išvardyti visus pasitaikančius pavardžių variantus, o pateiktos biogramos ateityje galės būti pildomos ir tikslinamos.

Naudojimąsi Biografiniu žodynu palengvina specifinių terminų žodynėlis ir asmenvardžių rodyklė, sudaryta laikantis dalykinio-geografinio principo. Pirmojoje rodyklės dalyje pateikti Komisijos ir Vadovėlių rengimo draugijos narių, vizitatorių, pareigūnų sąrašai. Antrojoje dalyje pateikta vyriausiųjų mokyklų bei vidurinių mokyklų darbuotojų rodyklė, sudaryta pagal mokyklų apygardas, surašytas abėcėlės tvarka. Pateikiant mokyklų sąvadus, pirma nurodyta apygardinė mokykla, po to – abėcėlės tvarka surašytos tai apygardai priklausiusios paapygardinės mokyklos.

Pabaigai atkreipsime dėmesį ir į tai, kad Biografinio žodyno sudarytojai ne tik paskelbė su Tautine edukacine komisija susijusių asmenų biogramas, bet ir pateikė apibendrinantį šios visuomenės grupės portretą. Žodyno įvadiniame straipsnyje išskirtos trys profesinės grupės: 1) įvairaus lygmens Tautinės edukacinės komisijos pareigūnai (per 100 žmonių), kurie sudarė teisingą, organizacinę ir logistinę bazę, sudarančią sąlygas sklandžiai Komisijos ir jos atskirų tarnybų veiklai. Šios grupės branduolys buvo Tautinės edukacinės komisijos ir Vadovėlių rengimo draugijos nariai; 2) vyriausiųjų mokyklų darbuotojai (apie 200 žmonių), tarp kurių buvo palyginti didelis profesorių eksjėzuitų skaičius (iš 106 profesorių per visą Komisijos veiklos laikotarpį apie 50 priklausė buvusiam jėzuitų ordinui); 3) vidurinių mokyklų mokytojai, dirbantys akademinėse ir vienuolynų mokyklose

(apie 1500 žmonių). Tai buvo didžiausia profesinė grupė. Vidurinių mokyklų personalo sudėtis buvo labai įvairialypė – tiek socialinės, teritorinės kilmės, išsilavinimo, tiek ir profesinio statuso atžvilgiu. Nustatyta, kad pedagogai daugiausia būdavo kilę iš vietos bajorų, tik dalis jų buvo miestiečių kilmės. Užsienio kalbų mokytojai dažniausiai buvo svetimšaliai. Mokytojų profesinio pasirengimo lygis buvo labai skirtingas, o jų gyvenimo ir darbo sąlygas sunkino daugelis problemų.

Tautinės edukacinės komisijos biografinis žodynas yra svarus indėlis į Abiejų Tautų Respublikos švietimo istoriją, parodantis to meto visuomenės modernėjimą bei sparčiai vykstančius profesionalizacijos procesus, o kartu atveriantis naujas galimybes tolesniems šios profesinės grupės tyrimams.

Ramunė Šmigelskytė-Stukienė